

TVÅ SPRÅK ELLER FLERA?

Råd till flerspråkiga familjer

TWO LANGUAGES OR MORE?

Advice for multilingual families

THE NATIONAL EDUCATION AGENCY
and THE RINKEBY INSTITUTE
OF MULTILINGUAL RESEARCH

SKOLVERKET och
SPRÅKFORSKNINGSINSTITUTET
I RINKEBY

I "TVÅ SPRÅK ELLER FLERA? Råd till flerspråkiga familjer" svarar Språkforskningsinstitutet i Rinkeby på några frågor som föräldrar brukar ställa sig, när det gäller barnens två- eller flerspråkiga utveckling.

Frågor som besvaras är:

- Kan barn lära sig två eller flera språk lika bra?
- Vilket språk ska vi tala med vårt barn om vi föräldrar talar ett annat språk än svenska?
- Vilket språk ska jag tala med barnet om vi föräldrar har olika modersmål?
- Kommer mitt barn att lära sig svenska om jag fortsätter att tala mitt språk med barnet?
- Är det dåligt om mitt barn blandar språken?
- Vad ska jag göra om mitt barn bara svarar på svenska?
- Vad kan jag som förälder göra för att stödja mitt barns utveckling i modersmålet?
- Hur kan jag stödja mitt barns språkutveckling i svenska?
- Vad ska jag göra om mitt barn slutar prata i förskolan?
- Ska mitt barn ha modersmålsstöd i förskolan?
- Ska mitt barn läsa ämnet modersmål i skolan?
- Ska mitt barn läsa ämnet svenska som andraspråk i skolan?

In "TWO LANGUAGES OR MORE? Advice for multilingual families" the Rinkeby Institute of Multilingual Research answers some of the questions that parents usually ask themselves about their children's bi- or multilingual development.

Those questions are:

- Can children learn two or more languages equally well?
- What language should we parents speak with our child when we both speak a language other than Swedish?
- What language should I speak with my child if we parents have different mother tongues?
- Will my child learn Swedish if I continue to use my mother tongue when speaking to her?
- Is it bad if my child mixes languages?
- What should I do if my child only answers in Swedish?
- What can I do to help my child to progress in the mother tongue?
- How can I support my child's language development in Swedish?
- What should I do if my child stops talking at preschool?
- Should my child receive mother tongue support at preschool?
- Should my child study the mother tongue as a school subject?
- Should my child study "Swedish as a Second Language" at school?

The National Education Agency and the Rinkeby Institute of Multilingual Research

Skolverket och Språkforskningsinstitutet i Rinkeby

TVÅ SPRÅK ELLER FLERA? Råd till flerspråkiga familjer

Text: Språkforskningsinstitutet i Rinkeby

© Skolverket 2002

Översättningar: Eqvator AB

Foto: Ann Eriksson

Produktion och grafisk form: Ord & Bildmakarna AB, Stockholm

Tryck: Tryckeri AB Småland Quebecor, Jönköping

Beställning: Liber Distribution Publikationstjänst,

162 89 Stockholm

Tel: 08-690 95 76, Fax: 08 – 690 95 50

e-post: skolverket.idi@liber.se

ISBN: 91-89314-84-0

Innehåll

Tvåspråkighet – en värdefull resurs _____	2
Flerspråkiga familjer är olika _____	2
Kan barn lära sig två eller flera språk lika bra? _____	4
Vilket språk ska vi tala med vårt barn då vi föräldrar talar ett annat språk än svenska? _____	5
Vilket språk ska jag tala med barnet om vi föräldrar har olika modersmål? _____	6
Kommer mitt barn att lära sig svenska om jag fortsätter att tala mitt modersmål med barnet? _____	8
Är det dåligt om mitt barn blandar språken? _____	10
Vad ska jag göra om mitt barn bara svarar på svenska? _____	12
Vad kan jag göra för att stödja mitt barns utveckling i modersmålet? _____	14
Hur kan jag stödja mitt barns språkutveckling i svenska? _____	16
Vad ska jag göra om mitt barn slutar prata i förskolan? _____	18
Ska mitt barn ha modersmålsstöd i förskolan? _____	20
Ska mitt barn läsa ämnet modersmål i skolan? _____	22
Ska mitt barn läsa ämnet "Svenska som andraspråk" i skolan? _____	24
Några ordförklaringar _____	26
För vidare läsning och andra tips _____	28

Contents

Bilingualism – a valuable resource _____	3
Multilingual families are not alike _____	3
Can children learn two or more languages equally well? _____	4
What language should we parents speak with our child when we both speak a language other than Swedish? _____	5
What language should I speak with my child if we parents have different mother tongues? _____	6
Will my child learn Swedish if I continue to use my mother tongue when speaking to her? _____	8
Is it bad if my child mixes languages? _____	10
What should I do if my child only answers in Swedish? _____	12
What can I do to help my child to progress in the mother tongue? _____	14
How can I support my child's language development in Swedish? _____	16
What should I do if my child stops talking at pre-school? _____	18
Should my child receive mother tongue support at pre-school? _____	20
Should my child study the mother tongue as a school subject? _____	22
Should my child study "Swedish as a Second Language" at school? _____	25
Special words and terms _____	27
Further reading and suggestions _____	28

Tvåspråkighet – en värdefull resurs

De flesta människor i världen är två- eller flerspråkiga.

Två- och flerspråkighet är mycket värdefullt både för den enskilda människan och för samhället. Familjer som flyttat från ett land till ett annat har lättare att hålla kontakten med ursprungslandet om de bevarar sitt modersmål. Barnen i sådana familjer har större möjlighet att ta till sig föräldrarnas kulturarv om de kan föräldrarnas språk.

Den som är tvåspråkig kan också lättare förstå värdet av kulturell mångfald och kan där igenom få en rikare bild av världen.

Modersmålet betyder också mycket för kontakten i familjen och med släktingar, vilket hjälper barnet att känna sig säkrare i sin egen identitet och tillhörighet.

Alla barn kan lära sig två eller flera språk samtidigt, men det är inte så vanligt att man lär sig båda språken lika bra.

För att barnen ska kunna utveckla båda språken till en mycket hög nivå krävs att både hem, förskola och skola aktivt hjälps åt. Det är viktigt att de vuxna i barnens omgivning, på olika sätt, uppmuntrar och stöder användningen av minoritetsspråket. Genom att använda minoritetsspråket – inte bara i familjen, utan också på lekplatsen, i förskolan, i klassrummet och på arbetet – kan föräldrar och lärare konkret visa barnen att det är naturligt med flerspråkighet.

Tvåspråkigheten för med sig så mycket positivt att de flesta familjer som har två eller flera språk aldrig skulle kunna tänka sig att vara utan dem.

Den tvåspråkiga utvecklingen underlättas också om det övriga samhället är positivt till att människor talar flera språk.

Flerspråkiga familjer är olika

Familjer kan vara två- eller flerspråkiga på många olika sätt. Båda föräldrarna kan ha ett gemensamt modersmål som är ett annat språk än svenska, t ex somaliska. En förälder kan ha sitt ursprung i ett land där man talar ett språk hemma och ett annat i skolan, t ex kurdiska hemma och turkiska i skolan. Föräldrarna kanske inte har samma modersmål, utan barnet får redan från början höra två eller tre språk hemma, t ex i en familj med en arabisktalande pappa och finsktalande mamma och kanske föräldrarna använder ytterligare ett annat språk för att tala med varandra, t ex engelska. Alla familjer består inte heller av ”mamma-pappa-barn,” utan också av äldre släktingar som har en aktiv roll i barnens fostran och som kanske också tillför ytterligare språk i barnets värld.

Bilingualism

– a valuable resource

Most people in the world are bi- or multilingual.

Bi- or multilingualism is extremely valuable both for the individual and for society. Families who have moved from one country to another find it easier to stay in contact with their homeland if they maintain their mother tongue. Children in such families have a greater chance of adopting their family's cultural inheritance if they can speak their parents' language.

People who are bilingual also find it easier to appreciate the value of cultural diversity and are thereby able to form a more expansive view of the world.

The mother tongue is also vital for contact within the family and with relatives, helping children to feel more secure in their own sense of identity and belonging.

All children are capable of learning two or more languages at the same time, yet they rarely learn both languages equally well.

To enable children to cultivate both languages at a very high level, their homes, pre-schools and schools need to provide active and mutual support. It is important for adults who come into contact with the children to encourage and support the use of the minority language in various ways. By using the minority language - not just within the family, but in the playground, the pre-school, the classroom and at work - parents can clearly demonstrate to children in that multilingualism is completely natural.

Bilingualism has so many positive consequences that most families who have two or more languages could never contemplate being without them.

Bilingual development is also made simpler if other people in society regard speaking several languages as something positive.

Multilingual families are not alike

Families can be bi- or multilingual in many different ways. Both parents may have the same mother tongue which is a language other than Swedish, e.g. Somali. One parent may originate from a country in which one language is spoken at home and another at school, such as Kurdish at home and Turkish at school. Parents might not share the same mother tongue, so that children are exposed from the outset to two or three languages in the home. In a family with an Arabic-speaking father and a Finnish-speaking mother, for example, those parents may use a third language such as English to communicate with each other. And not all families are simply made up of "Mum, Dad and the children", but also of older relatives who play an active part in bringing up the children and may also introduce a further language into the child's world.

Kan barn lära sig två eller flera språk lika bra?

Ja, men eftersom man ofta använder de olika språken i skilda sammanhang är det vanligt att tvåspråkiga barn klarar vissa ämnesområden och situationer bättre på det ena språket än på det andra. Barnet har kanske lättare att berätta på svenska vad som har hänt i skolan, medan det föredrar sitt modersmål för att tala om sådant som hör familjen till, t ex mat, kläder och släktingar. Barnet kanske använder sitt modersmål i samtal med äldre släktingar och föräldrar men växlar mellan de olika språken när det talar med syskon och kamrater. Sådana språkanvändningsmönster är naturliga för tvåspråkiga individer och brukar förändras under livets gång.

Can children learn two or more languages equally well?

Yes, but since they often use the various languages in different contexts, bilingual children often manage certain subjects and situations better in one language than the other. Children may also find it easier to use Swedish to relate what has happened in school, whereas they might favour their mother tongue when talking about something connected with the family, such as food, clothes and relatives. Children may also use their mother tongue in conversations with older relatives and parents, then switch between the various languages when they talk to siblings and friends. Language use patterns such as these are natural for bilingual individuals, often changing as they progress through life.

Vilket språk ska vi tala med vårt barn då vi föräldrar talar ett annat språk än svenska?

Tala det språk ni behärskar bäst och som ni kan uttrycka er mer nyanserat på. För många är det modersmålet. Det är också lättare att uppfostra sina barn på ett språk som man bättre kan uttrycka sina känslor på. Många vuxna har också lättare att återge sagor och berättelser från sin egen barndom, sjunga sånger eller göra rim och ramsor tillsammans med barnet på det språk de själva talade som barn. Sådana aktiviteter betyder mycket inte bara för kontakten med barnet utan också för barnets allmänna språkutveckling.

Välj det språk som känns naturligast!

What language should we parents speak with our child when we both speak a language other than Swedish?

■ Speak the language you are most comfortable in and the one in which you can express yourselves most precisely. For many people this is their mother tongue. It is also easier to bring up your child using a language in which you are better able to express your emotions. Many adults also find it easier to tell fairy stories and stories from their own childhood, sing songs or make up rhymes together with their children in the language they themselves used as a child. Activities like these are important not just for contact with your children, but also for their general language development.

Quite simply, you should choose the language which feels the most natural.

Vilket språk ska jag tala med barnet om vi föräldrar har olika modersmål?

Också i familjer där föräldrarna har olika modersmål brukar man rekommendera att var och en använder sitt modersmål tillsammans med barnet, framför allt under de första 2–3 åren. Alltså: En person – ett språk. Barnet har då lättare att vänja sig vid att koppla ihop det ena språket med mamma och det andra med pappa. När hela familjen är tillsammans kan man välja det som känns naturligast; ett av modersmålen, svenska eller något annat gemensamt språk – eller att kombinera flera olika språk.

I familjer där den ena föräldern är svenskspråkig och den andra har ett annat modersmål är det också bra att varje förälder talar "sitt" språk. Det är troligt att svenskan kommer att bli det dominerande språket i den här typen av familjer, men vill man att barnet ska bli tvåspråkigt är det viktigt att på olika sätt ge extra stöd för utvecklingen i minoritetsspråket.

What language should I speak with my child if we parents have different mother tongues?

Families in which the parents have different mother tongues are also usually recommended to use their individual mother tongues together with the child, especially during the first 2–3 years. So: one person – one language. That way a child finds it easier to get used to associating one language with mum and the other with dad. When the whole family are together you can choose the language which feels most natural – one of the mother tongues, Swedish or another shared language – or a combination of different languages.

In families where one parent is Swedish-speaking and the other has a different mother tongue it is also a good idea for each parent to speak their "own" language. Swedish is likely to become the dominant language in families of this type, but if you want your child to be bilingual it is important to provide support for development in the minority language in various ways.

Kommer mitt barn att lära sig svenska om jag fortsätter att tala mitt modersmål med barnet?

Ja, det finns till och med forskning som visar att det går bättre att lära sig ett andraspråk om man samtidigt får en god grund i sitt förstaspråk. De båda språken behöver inte konkurrera, utan kan fungera som stöd för varandra. Om barnet har lärt sig ett begrepp på sitt modersmål (t ex gaajaysan på somaliska) är det lättare att lära sig ordet för motsvarande begrepp på svenska (hungrig) och omvänt.

Alla föräldrar önskar att det ska gå bra för deras barn i skolan och därför vill de att barnen tidigt ska lära sig svenska. Men detta betyder inte att föräldrarna ska sluta använda modersmålet när de talar med barnen. Däremot kan föräldrarna hjälpa barnen att få kontakt med det svenska språket. Det bästa sättet för barn att lära sig svenska är att de får använda det tillsammans med svensktalande kamrater och vuxna. Det vanligaste är att detta sker i förskolan och kanske med föräldrarnas vänner och bekanta.

Will my child learn Swedish if I continue to use my mother tongue when speaking to her?

Yes, there is even research which shows that it is easier to learn a second language if you have a sound foundation in your first language on which to build. Both languages need not necessarily compete, but may rather act as a support for each other. If a child has learnt a concept in one language, such as gaajayasan (= hungry) in Somali, it is easier to learn the word for the equivalent concept in Swedish (hungrig), and vice versa.

Since all parents want their children to do well at school, they also want them to learn Swedish. But this does not mean that the parents should stop using their mother tongue when they speak with their children. On the other hand, parents can help their children to come into contact with the Swedish language. The best way for children to learn Swedish is to use the language with Swedish speaking friends and adults. Most frequently this takes place at pre-school and perhaps with their parents' friends and acquaintances.

Är det dåligt om mitt barn blandar språken?

Nej, vanligtvis inte. Det är helt normalt att små barn blandar ord från de olika språken i ett och samma yttrande. Detta kan bero på att de ännu inte lärt sig att skilja mellan de olika språken eller på att de saknar ord på det ena eller andra språket.

En annan vanlig företeelse är den mer eller mindre medvetna växling mellan språken som äldre barn och vuxna kan göra, när de talar med andra tvåspråkiga. Denna så kallade kodväxling är något som är naturligt för tvåspråkiga. De utnyttjar helt enkelt möjligheten att växla språk som ytterligare ett uttrycksmedel, för att ex få fram en viss nyans eller känsla, citera vad någon exakt har sagt på ett annat språk eller för att skapa gemenskap mellan talare av samma språk. Många kan ha svårt att förstå eller acceptera ett sådant språkbruk. De kan tycka att det är dåligt att "blanda" språken på det sättet och tro att det visar att man inte riktigt behärskar sina språk. Men forskningen visar att det krävs en ganska hög språkbehärskning för att kunna växla mellan språken på ett flytande sätt och att det är både naturligt och funktionellt i tvåspråkigas samtal.

Is it bad if my child mixes languages?

No, usually not. It is quite normal for small children to mix words from the different languages in one and the same remark. This may be due to the fact that they have not yet learnt to distinguish between the different languages, or they may lack the words in one or the other language.

Another common occurrence is the more or less conscious switching between languages which older children and adults can make when they talk to other bilingual people. This "code switching" comes naturally to those who are bilingual. Quite simply, they exploit the opportunity to switch languages as a further means of communication, for example to express a certain nuance of feeling, to quote exactly what someone has said in another language or to create a feeling of comradeship between speakers of the same language. Many people find it hard to understand or accept such use of language. They may think it is bad to "mix" languages in such a way, believing it is a sign of not being a master of any one particular language. Yet research shows that a fairly high level of language skill is necessary before someone is able to switch fluently between languages, and that this is both a natural and practical part of conversation for bilingual people

Vad ska jag göra om mitt barn bara svarar på svenska?

Det är inte ovanligt att barn under vissa perioder föredrar att använda svenska, även om föräldrarna försöker vara konsekventa och tala sitt modersmål med dem. Om föräldrarna vill att barnet ska bli tvåspråkigt är det viktigt att de fortsätter att använda modersmålet tillsammans med barnet. Det är bra om det också finns jämnåriga kamrater och andra vuxna som använder minoritetsspråket med barnet så att språket fyller en funktion också utanför familjen. I många fall har det visat sig att även om barn inte aktivt använder språket i någon större utsträckning så kan de ändå utveckla en hög passiv förmåga, som grund för att senare lära sig att använda språket också mer aktivt.

Om barnet använder svenska när föräldrarna talar sitt modersmål kan dessa försöka hjälpa barnet genom att svara med de rätta orden och uttrycken på modersmålet. Kontakten och kommunikationen med barnet är emellertid det mest grundläggande, oavsett vilket språk man använder. Det är viktigare att lyssna på vad barnet har att säga, än till hur och vilket språk de väljer att göra det på. Det gäller att vara tålmodig, för det tar tid att överföra sitt språk till barnet i en miljö där svenskan har så stort inflytande och ofta värderas mer.

What should I do if my child only answers in Swedish?

During certain periods it is not uncommon for children to prefer using Swedish, even if parents try to be consistent in speaking their mother tongue with them. If parents want their child to be bilingual it is important to continue to use their mother tongue together with the child. It is also helpful if there are other friends of the child's own age and other adults who use the language with the child, so that the language also has a function outside the family. In many cases it has been shown that even if children do not actively use the language to any significant extent, they may still develop a high level of passive knowledge which provides a platform from which they can later learn to use the language more actively.

If a child uses Swedish when the parents use their mother tongue, the parents can try to help that child by answering with the right words and expressions in the mother tongue. Nevertheless, contact and communication with the child provide the most support, whichever language you use. It is more important to listen to what the child has to say than to how, and in which language, they say it. Patience is what is required, since it takes time to pass your own language on to the child in an environment where Swedish carries so much weight and is often valued more highly.

Vad kan jag göra för att stödja mitt barns utveckling i modersmålet?

Turkiska barn i Turkiet och svenska barn i Sverige lär sig sitt modersmål i många olika situationer och med många olika människor; i familjen, tillsammans släkt och vänner, på gården, i affären, på bussen, i förskolan och i skolan. Hela dagen har de möjlighet att höra, tala och lära sitt modersmål. Många minoritetsbarn har mycket mer begränsade möjligheter för sin modersmålsutveckling. För flertalet är det framför allt i hemmet som barnet hör och använder modersmålet. Det ställer förstås större krav på föräldrarna att, tillsammans med förskolan och skolan, vidga barnens kontakter på modersmålet. Tillsammans måste de vuxna i barnens omgivning skapa möjligheter för barnen att få använda sitt modersmål så mycket som möjligt både i och utanför familjen, både tillsammans med jämnåriga och tillsammans med vuxna.

De allra flesta kommuner har verksamhet för föräldrar med hemmavarande barn i den s.k. öppna förskolan. Dit kan man gå för att träffa andra föräldrar och barn. I många kommuner erbjuder också biblioteken sagostunder på olika modersmål. Biblioteken har också barn- och ungdomsböcker på många olika språk att låna ut. Fråga i din kommun vilka möjligheter som finns där.

What can I do to help my child to progress in the mother tongue?

Turkish children in Turkey and Swedish children in Sweden learn their mother tongues in many different situations and with many different people – in the family, together with friends and relatives, in the backyard, in the shop, on the bus, and in pre-school and school. All day long they have the opportunity to hear, speak and learn their mother tongue. Many minority children have far more limited opportunities to develop their mother tongue. For the most of them, it is mainly in the home that they hear and use their mother tongue. This, of course, puts more responsibility on the parents to work together with pre-schools and schools to broaden children's contact with their mother tongue. The adults closest to the children should join together to create opportunities for the them to use their mother tongue as much as possible, both inside and outside the family, together with other children of the same age and with adults.

Most local authorities offer services in so-called open pre-school for children whose parents are at home. You can go there to meet other parents and children. In many areas libraries provide story sessions in various languages. Libraries also have children's books in many different languages which you can borrow. Ask what services are available from your local authority.

Hur kan jag stödja mitt barns språkutveckling i svenska?

En bra grund för barnets utveckling i svenska är ett gott samarbete mellan förskolan och skolan och föräldrarna. Förskolan och skolan har ett stort ansvar för barnens utveckling i svenska men föräldrarna kan också hjälpa till på olika sätt. Framför allt genom att uppmuntra barnens skolarbete på olika sätt. Också om föräldrarna inte kan så mycket svenska kan de hjälpa till med skolbarnens läsläsning.

Många föräldrar undrar hur deras barn kan lära sig svenska när barnen inte har några svenska kamrater att umgås med. Det finns minst två saker som föräldrar bör fundera på. För det första gäller det att på olika sätt skapa tillfällen för barnen att träffa personer som talar svenska. Det viktigaste är att barnet får många olika tillfällen att använda svenska tillsammans med kamrater och andra vuxna – det spelar mindre roll om dessa personer har svenska som modersmål eller inte. Föräldrarna kan t ex stimulera barnen att delta i aktiviteter där de kommer i kontakt med svensktalande barn såsom fotbollslag, körer, dansgrupper eller liknande.

För det andra gäller det att fundera på vilken förskola/skola som kan vara lämplig för barnet. Föräldrarna har rätt att ställa krav på att pedagogerna i såväl förskolan som skolan har en stor medvetenhet och kunnskap om tvåspråkig utveckling, andraspråksinlärning och hur man lär sig på ett andraspråk. Föräldrarna har också rätt att kräva att pedagogerna arbetar på ett sätt som gynnar deras barns språkutveckling, både på modersmålet och på svenska.

How can I support my child's language development in Swedish?

A good foundation for the child's development in Swedish is positive cooperation between pre-school, school and the parents. Pre-school and school have a major responsibility for children's development in Swedish, yet parents too can help in various ways, primarily by encouraging children in their school work. Even if parents' skills in Swedish are not so high, they can help their children with their homework from school.

Many parents wonder how their children can learn Swedish when they do not have Swedish friends to play with. There are at least two things that parents should bear in mind. Firstly you should try in various ways to create opportunities for the children to meet people who speak Swedish. It is most important for the child to get plenty of opportunities to use Swedish together with friends and other adults: less important is whether or not these people have Swedish as their mother tongue. Parents might, for example, encourage children to take part in activities which bring them into contact with Swedish-speaking children, such as football teams, choirs, dance groups, etc.

Secondly you should consider which pre-school/school might be suitable for the child. Parents are entitled to demand that the educational staff at pre-schools and schools should have extensive knowledge and awareness of bilingual development, second language learning and how children learn in a second language. Parents are also entitled to demand that educational staff work in a way which promotes their children's language development, both in their mother tongue and in Swedish.

Vad ska jag göra om mitt barn slutar prata i förskolan?

Vänta lite och se. Ibland när ett barn börjar i en förskola där modersmålet inte används, kan det hända att en så kallad "tyst period" inträffar och barnet inte säger någonting på svenska under lång tid. Det är ingen fara om barnet verkar må bra i övrigt och om det kommunicerar på annat sätt under den här tiden, t ex genom att peka, visa vad det vill och förstås fortsätter att tala sitt modersmål hemma. Hela tiden samlar barnet kunskap om det nya språket även om det inte märks utåt. Oftast börjar barnet tala efter en periods tystnad, då det samlat tillräckliga kunskaper om det nya språket. Små barn mår dock bra om de märker att även deras modersmål används och uppskattas i förskolan.

What should I do if my child stops talking at pre-school?

Wait a while and see. Occasionally when children start a pre-school where their mother tongue is not used they might go through a "silent period", not saying anything in Swedish for a long time. This is not a problem if they appear to be content in other respects, and if they communicate in other ways during this time, e.g. by pointing or showing what they want and, of course, if they continue to speak their mother tongue at home. All the while they will be gathering information about the new language, even if there are no immediate signs of this. Children usually start to talk after a period of silence once they have gained sufficient information about the new language. However, small children feel at ease if they notice that their mother tongue is also used and appreciated at school.

Ska mitt barn ha modersmålsstöd i förskolan?

För att klara skolan och få en bra framtid i Sverige är naturligtvis goda kunskaper i svenska av avgörande betydelse. Men inlärningen av svenska behöver inte ske på modersmålets bekostnad. Forskningen har visat att det snarare är tvärtom; barn som får möjlighet att utveckla sitt modersmål i förskolan och skolan får också ofta bättre kunskaper i svenska och i andra skolämnen. Modersmålsstödet i förskolan kan fungera som en bro mellan hemmet och förskolan. Det ger också barnet en värdefull möjlighet att vidareutveckla sitt modersmål samtidigt som barnet utvecklar svenska som ett andraspråk.

Det är ganska vanligt att barn som har ett annat modersmål kommer i kontakt med svenskan först i förskolan. Ibland kan det finnas tvåspråkiga förskolor eller tvåspråkiga avdelningar för barn med samma modersmål. Där finns det både svenskspråkig personal och personal som talar barnets modersmål. Föräldrarna bestämmer själva om de vill ha sina barn på en sådan förskola.

Om barnet går på en svenskspråkig avdelning kan föräldrarna ansöka om modersmålsstöd. Då kommer en modersmålstränare (som förut kallades hemspråkstränare) till förskolan och pratar, leker och läser sagor med barnet på modersmålet. Fråga socialförvaltningen vilka möjligheter som erbjuds i din stadsdel/kommun.

Should my child receive mother tongue support at pre-school?

In order to cope with school and secure a good future in Sweden, sound skills in Swedish are naturally a crucial factor. Yet learning Swedish does not have to be at the expense of the mother tongue. Research has shown that the opposite is actually true: children who have the opportunity to practise their mother tongue at pre-school and school often attain better skills in Swedish and other school subjects. Pre-school mother tongue support can act as a bridge between the home and pre-school. It provides children with a valuable opportunity to improve their skills in their mother tongue at the same time as developing Swedish as a second language.

It is fairly common for children with a different mother tongue to have their first contact with Swedish at pre-school. Occasionally there may be bilingual pre-schools or bilingual departments for children with the same mother tongue. Here you will find both Swedish-speaking staff and others who speak the child's mother tongue. Parents can choose themselves if they want their children to attend such a pre-school.

If the child attends a Swedish-speaking department, parents may apply for mother tongue support. This involves a mother tongue trainer (previously known as a home language trainer) coming to the school and talking, playing and reading stories with the child in the mother tongue. Ask the social services office about the services on offer in your city district/local authority area.

Ska mitt barn läsa ämnet modersmål i skolan?

Forskning visar att tvåspråkiga barn som lärt sig läsa och skriva på sitt modersmål har lättare att utveckla och bevara det. Det bästa vore om alla barn först fick lära sig att läsa och skriva på sitt starkaste språk, som för många barn är modersmålet. Förmågan att läsa och skriva på ett språk underlättar sedan läsinläringen på andra språk. Barn kan även lära sig läsa och skriva samtidigt på flera språk. I skolans modersmålsundervisning får barnet möjlighet att lära sig läsa och skriva på sitt modersmål. Genom att till exempel skriva brev, läsa böcker och annat skrivet material kan barnet fortsätta och utöka kontakten med ursprungslandet.

I skolan har barnet rätt till undervisning i modersmålet. Det måste finnas minst fem barn i kommunen för att bilda en grupp för modersmålsundervisning (tidigare kallad hemspråksundervisning). Om barn med samma språk går i olika skolor, samlar man dem på en skola under de timmar som modersmålsundervisningen sker. Undervisningen är frivillig och därför måste föräldrarna anmäla till skolan om de vill att barnet ska ha modersmålsundervisning. Om barnet inte kan så mycket svenska, har barnet också rätt att få studiehandledning på modersmålet. Det betyder att barnet får hjälp av en modersmåls lärare i olika skolämnen. Läraren förklarar på modersmålet innehållet i det som klassen arbetar med och hjälper barnet i skolarbetet. Skolan bestämmer om barnet ska få studiehandledning.

I skolan finns det också andra sätt att studera modersmålet. Fråga din skola vilka möjligheter som erbjuds och vad de innebär.

Should my child study the mother tongue as a school subject?

Research shows that bilingual children who have learnt to read and write in the mother tongue find the language easier to cultivate and maintain. Ideally, all children would learn to read and write in their strongest language, which for many is their mother tongue. The ability to read and write in one language makes it subsequently easier to learn other languages. Children can even learn to read and write several languages at the same time. Mother tongue tuition at school provides children with the opportunity of reading and writing in their mother tongue. By writing letters, reading books and other written material, etc., children can maintain and develop contacts with their country of origin.

Children at school are entitled to a certain amount of tuition in their mother tongue. There must be at least five children in the local authority area to form a group for mother tongue tuition (previously known as home language tuition). If children with the same language attend different schools, they all meet together at one school for the mother tongue tuition periods. Tuition is voluntary, so parents need to apply to the school if they want their child to have it. If children speak only a little Swedish they are also entitled to study assistance in their mother tongue. This means that they get help in various school subjects from a mother tongue teacher. The teacher explains in the mother tongue the content of what the class is working on and helps them with their school work. The school decides whether the child should be given study assistance.

Ska mitt barn läsa ämnet "Svenska som andraspråk" i skolan?

I skolan kan man studera svenska antingen inom ämnet "Svenska" eller inom ämnet "Svenska som andraspråk". Vilket av dessa ämnen som ditt barn bör läsa beror på vilka färdigheter i svenska som barnet har när det börjar skolan. Barn med ett annat modersmål än svenska har ju oftast inte hunnit lära sig lika mycket svenska som svensktalande barn när de börjar skolan. Då är det viktigt att barnet får en språkundervisning som utgår från just detta barns kunskaper och behov. Om barnet inte får bra hjälp att hämta in det språkliga försprång som de svensktalande barnen har, finns det risk att barnet får svårt att komma ikapp de andra. Och det kan påverka hur man klarar sig i de andra ämnena i skolan.

Målet för ämnet "Svenska som andraspråk" är att eleverna ska uppnå samma nivå i svenska som elever med svenska som modersmål. Läraren i "Svenska som andraspråk" vet vad som kan vara svårt för elever som inte har svenska som modersmål. Därför kan läraren anpassa undervisningen mer efter de enskilda elevernas kunskaper och behov. Undervisningen i "Svenska som andraspråk" ska göra det möjligt för eleverna att använda svenskan som ett redskap för att tänka och för att uttrycka sig i tal och i skrift. Eleven ska också, vid sidan av modersmålet, kunna använda svenska språket som ett effektivt redskap för att inhämta kunskaper i andra ämnen.

Ofta bedrivs undervisningen i "Svenska som andraspråk" i mindre grupper. Det ger eleverna bättre möjligheter att öva språket och läraren har mer tid och utrymme för varje elev. Till skillnad från undervisningen i en

stor klass kan eleverna här oftare få komma till tals. I en mindre grupp är det också lättare att våga fråga och be läraren om hjälp när man inte förstår eller har svårt att hitta de rätta orden och uttryckssätten.

Fråga på ditt barns skola hur de bedriver undervisningen för tvåspråkiga elever både i ämnet "Svenska som andraspråk" och i skolans övriga ämnen.

Should my child study "Swedish as a Second Language" at school?

At school you can either study Swedish as the standard subject or as "Swedish as a Second Language". Which of these subjects children should study depends on their skills in Swedish when they start school. Children with a mother tongue other than Swedish have not usually managed to learn as much Swedish as the Swedish-speaking children by the time they start school. This makes it important for such children to be given language tuition which reflects their particular skills and needs. If children are not given help to win back ground on the language advantage which the Swedish-speaking children have, there is a risk that they will find it difficult to catch up. And this can have an effect on their achievements in the other subjects at school.

The objective of the subject "Swedish as a Second Language" is for pupils to reach the same level in Swedish as those pupils whose mother tongue is Swedish. The teachers of "Swedish as a Second Language" know the things which can be difficult for children who do not have Swedish as their mother tongue. This enables them to adapt their lessons specifically to the pupils' individual skills and needs. Tuition in "Swedish as a Second Language" is intended to enable pupils to use Swedish as a tool and for expressing themselves in speech and writing. Alongside their mother tongue, pupils should also be able to use Swedish as an efficient means of gathering information in other subjects.

Lessons in "Swedish as a Second language" often take place in smaller groups, giving pupils more time to practise the language and the teacher more time for

each pupil. Unlike tuition in a large class, pupils often have the opportunity to speak. In smaller groups pupils also find it easier to ask the teacher for help if they do not understand or if they find it hard to find the right words and means of expression.

Ask at your child's school if they provide lessons for bilingual children both in "Swedish as a Second language" and the school's other subjects.

Några ordförklaringar

Andraspråk: Det eller de språk som börjar läras in efter förstaspråket. Det är inte alltid lätt att dra gränsen mellan förstaspråk och andraspråk. När det gäller ett barn som börjar lära sig ytterligare ett språk i mycket tidig ålder kan man säga att barnet har två förstaspråk.

Förstaspråk: Det eller de språk som ett barn börjar lära sig först.

Hemspråk: Begreppet “hemspråk” uppkom i samband med den så kallade hemspråksreformen som började genomföras 1977. Hemspråksundervisning kallas numera modersmålsundervisning. Barn har rätt till modersmålsundervisning om någon av föräldrarna eller vårdnadshavarna har ett annat språk än svenska som modersmål och om man använder språket dagligen med barnet.

Majoritetsspråk: Det största och dominerande språket i landet. I Sverige är svenska majoritetsspråket.

Minoritetsspråk: De språk som talas av delar av befolkningen. I Sverige finns fem officiella inhemska minoritetsspråk, *finska, jiddisch, meänkieli, romani chib* och *samiska* och ett mycket stort antal språk som talas av nytillkomna minoriteter, t ex *arabiska, danska, kurdiska, persiska, turkiska* och *somaliska*.

Modersmål: Termen “modersmål” är ett mångtydigt begrepp, men vanligtvis menar man det/de första språk som lärs in i hemmet.

Tvaspråkighet: Termen “tvaspråkighet” används ofta som samlingsterm för “två- eller flerspråkighet”.

Special words and terms

Second language(s): The language(s) which are learnt after the first language. It is not always easy to draw a distinction between the first and second language. When a child starts to learn another language at a very young age, the child can be said to have two first languages.

First language(s): The language(s) which a child learns first.

Home language: The term "home language" first appeared at the time of the Home Language Reform of 1977. Home language tuition is now known as mother tongue tuition. Children are entitled to mother tongue tuition if either of their parents or guardians have a language other than Swedish as their mother tongue and if they use that language with their children on a daily basis.

Majority language: The major and dominant language in any country. Swedish is the majority language in Sweden.

Minority language: The languages spoken by parts of the population. In Sweden there are five official domestic minority languages:

Finnish, Yiddish, Meänkieli, Romani Chib, and Saami, and a very wide range of languages spoken by newly-arrived minorities, such as *Arabic, Danish, Kurdish, Persian, Turkish* and *Somali*.

Mother tongue(s): The term "mother tongue" is a broad concept, usually referring to the first language(s) learnt in the home.

Bilingualism: The term "bilingualism" is usually used as a collective term for "Bi- or multilingualism".

För vidare läsning

Arnberg, Lenore (1988), *Så blir barn tvåspråkiga. Vägledning och råd under förskoleåldern*. Stockholm: Wahlström & Widstrand. (Boken finns också översatt till arabiska, engelska, finska och spanska.)

Baker, Colin (1996), *Barnets väg till tvåspråkighet: råd till föräldrar och lärare i förskola och grundskola*. Uppsala: Påfågeln.

Hyltenstam, Kenneth (red.) (1996), *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Hyltenstam, Kenneth (red.) (1999), *Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsperspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Andra tips

För den som har tillgång till Internet (finns bl.a. på alla bibliotek) finns mycket information att hämta om tvåspråkighet i familjen och i skolan.

Om modersmålsundervisningen i förskolan och skolan kan man läsa på Tema Modersmål som ligger på Skoldatanätet. Där finns också särskild information riktad till föräldrar och till barn.

<http://modersmal.skolverket.se/omtema.htm>

Mer information om svenska som andraspråk finner man bl.a. på Nationellt centrum hemsida:

<http://www.lhs.se/sfi>

For further reading

Arnberg, Lenore (1988), *Raising Children Bilingually: the Pre-School Years*. Stockholm: Wahlström & Widstrand. (Also published in Swedish, Arabic, Finnish and Spanish).

Baker, Colin (1996) *A Parents and Teachers Guide to Bilingualism*. Multilingual Matters, (May 1995). Also published in Swedish as *Barnets väg till tvåspråkighet: råd till föräldrar och lärare i förskola och grundskola*. Uppsala: Påfågeln.

Hyltenstam, Kenneth (ed.) (1996), *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.

Hyltenstam, Kenneth (ed.) (1999), *Sveriges sju inhemska språk – ett minoritetsperspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Other suggestions

For those with access to the Internet (available at all libraries) there is a wide range of information about bilingualism in the family and at school.

You can read about mother tongue tuition in pre-schools and schools at the Mother Tongue Theme Site on the Swedish Schoolnet. It also includes special information for parents and children:

<http://skolverket.se/skolnet/english/index.html>

For further information on Swedish as a second language, see the National Centre website:

<http://www.lhs.se/sfi>

Innehåll och utformning
av denna broschyr
har utarbetats av
Språkforskningsinstitutet i Rinkeby
i samarbete
med föräldrar, förskollärare och lärare
och med forskare vid
Centrum för tvåspråkighetsforskning,
Stockholms universitet.

Institutet tackar dem alla varmt
för värdefulla synpunkter!

Skolverket har bekostat
översättning och tryckning.

The contents and design
of this brochure
have been developed by
the Rinkeby Institute of Multilingual Research
in conjunction with
parents, pre-school and other teachers
and with researchers at
the Centre for Bilingual Research
at Stockholm University.

The Institute would like to thank all those
who took part for their valuable contributions.

Printing and translations have been funded
by the National Agency of Education.

TVÅ SPRÅK ELLER FLERA?

Råd till flerspråkiga familjer

De råd som ges i den här broschyren grundar sig på aktuell kunskap om barns tvåspråkiga utveckling och bygger på de senaste forskningsrönen, förslag och synpunkter från föräldrar, pedagoger i förskola och skola och från forskare vid andra institutioner.

Råden är allmänna och passar många men kanske inte alla. Givetvis ska varje förälder välja det som känns naturligtast och bäst i den egna familjen.

Broschyren är tvåspråkig och ges ut på svenska samt albanska, arabiska, bosniska, engelska, finska, somaliska, spanska och turkiska.

TWO LANGUAGES OR MORE?

Advice for multilingual families

The advice given in this brochure is based on current understanding of bilingual development in children and on the latest research findings, together with views and suggestions from parents, education specialists in pre-schools and schools and researchers at other institutions.

The general nature of the advice means that it will suit many people, although perhaps not all. Naturally, all parents should choose what feels best and most natural for their own families.

This bilingual brochure is published in Swedish, Albanian, Arabic, Bosnian, English, Finnish, Somali, Spanish and Turkish.

Skolverket

Skolverket och Språkforskningsinstitutet i Rinkeby